

ЦИФРОВІ РІШЕННЯ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ: З ДОСВІДУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Алексєєнко Тетяна Федорівна,
доктор педагогічних наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.

Поштовхом до прискорення цифрової трансформації освіти в Україні як нової моделі функціонування системи стала вимушена організація дистанційного навчання в умовах розвитку пандемії covid-19 та неспровоковане вторгнення на її територію російських військ і розгортання агресором повномасштабної війни проти українського народу з 24 лютого 2022 року. Станом на кінець 2023 року через бомбардування та обстріли з боку росії було пошкоджено 3267 закладів освіти, з них повністю зруйновані – 261 [1]. Тимчасова окупація окремих українських територій та систематичні ракетні обстріли як загрозливі фактори для життя і процесу освіти спричинили масовий міграційний процес здобувачів і надавачів освіти як всередині країни, так і за її кордони. Названі та інші освітні виклики активізували пошук цифрових рішень для їх подолання.

До пошуку цифрових рішень сучасних освітніх викликів в Україні активно долучені українські вчені А. Аширова, В. Биков, Г. Заспа, О. Кожем'якіна, Ю. Тесля, Ю. Триус та інші. У фокусі їхньої уваги методологічні аспекти створення цифрової системи, цифрова трансформація системи освіти, цифрові технології навчання, моделювання цифрового освітнього простору. З урахуванням динамічності соціальних процесів та накопичення викликів в умовах війни пошук рішень є постійним і незавершеним. Дослідження стану та проблем, а також інформаційно-аналітичний супровід трансформації освіти здійснює Національна академія педагогічних наук України та вчені її структурних підрозділів, зокрема й Інституту педагогіки НАПН України.

Мета нашої статті – ознайомити з найбільш масштабними проектами цифрової трансформації освіти України у період 2020 - 2023 років, зокрема в умовах повномасштабної війни.

У проектуванні трансформаційних змін враховуються численні фактори, однак, насамперед, створення безпечних умов організації освітнього процесу. Внаслідок війни, згідно зі статистикою МОН України, у 2022/2023 навчальному році із 298 тисяч українських учнів 46,4% навчалися дистанційно й 61,3 тисячі продовжували навчання онлайн за кордоном [2]. Одним із прикладів таких рішень є створення єдиного освітнього цифрового простору в мегаполісах [3; 4; 5].

Основна ідея полягає у створенні для всіх шкіл Києва спеціалізованої закритої соціальної мережі для вчителів шкіл, учнів і батьків, яка слугуватиме платформою для об'єднання всіх учасників освітнього процесу. Важливу роль в

ній відіграє зворотній зв'язок, що забезпечує синергію, вчасну рефлексію і безперервний розвиток. Завдяки такій мережі весь шкільний/освітнянський документообіг переводиться в е-формат, тим самим буде забезпечено її прозорість, збереження в часі, онлайн доступність та захищеність від сторонніх втручань. Це дозволить учням і їхнім батькам безперешкодно переглядати результати успішності в електронних журналах та на дашбордах – інформаційних панелях, які формують учителі з демонстрацією будь-яких даних щодо перебігу освітнього процесу, їх візуалізації в реальному часі та у динаміці), при потребі спілкуватися з педагогами, а також отримати доступ до освітніх матеріалів.

Для кожного учня створюється ID-профіль, в якому буде відображатися історія його навчальної успішності впродовж всіх навчальних років та за місцем/місцями навчання – розклад уроків, виписки оцінок з кожного предмета, таблиці, статистика відвідуваності.

Функціонування єдиного освітнього цифрового простору передбачає подальший розвиток та практичне упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, оперативність взаємодії суб'єктів освітнього процесу, вдосконалення освітнього менеджменту, автоматизацію підготовки звітної документації та моніторинг освітньої діяльності.

Упровадження такої цілісної системи передбачає комплексну перепідготовку освітніх працівників, що мають пройти курс з її опанування. За час реалізації проєкту вже 15 тис. освітян пройшли курс з використання сучасних цифрових технологій для організації дистанційної і змішаної форм навчання. 3 тис. освітян було охоплено онлайн-опитувальником «Цифрограм», який дозволяє самостійно, у тому числі педагогам, оцінити рівень комп'ютерної грамотності, зокрема рівень сформованості цифрових навичок, і отримати відповідний сертифікат. Також ведеться значна робота по здійсненню цифрового аудиту цифрових сервісів сфери, створено Директорат цифрової трансформації освіти і науки, на який покладається відповідальність за формування відповідної політики шляхом реалізації проєктів та ініціатив у сфері цифрової трансформації освіти і науки. У подальшому планується розроблення Концепції цифрової трансформації освіти і науки із залученням до її обговорення громадськості, а також Плану заходів її реалізації на 5 років цифрової трансформації освіти і науки [2].

Проєктом єдиного освітнього цифрового простору передбачено:

- ✓ дистанційну взаємодію всіх учасників освітнього процесу;
- ✓ високий рівень захисту інформації та конфіденційності;
- ✓ цілодобовий доступ до статистики відвідування;
- ✓ спрощення контролю над навчально-тематичним плануванням та

виконанням програм вчителями;

✓ наявність безперервного зв'язку і WI-FI в укриттях та бомбосховищах [У Києві запровадять єдиний освітній цифровий простір;

- ✓ підвищення цифрової компетентності освітян [4].

Цей проєкт було реалізується в 2 основних етапи:

1 етап – пілотний, 2020 рік. Побудова дослідного зразка моделі електронного освітнього простору за участі пілотних 60 середніх загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва, із першочерговим залученням директорів і вчителів цих закладів;

2-й етап - побудова моделі електронного освітнього простору освіти Києва з урахуванням результатів пілотного проєкту. Учасники цього етапу – педагогічні колективи всіх загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва.

Старт проєкту відбувся за ініціативи Київського університету імені Бориса Грінченка, науково-дослідної лабораторії інформатизації освіти та підтримки Головного управління освіти і науки КМДА, компанії «Майкрософт Україна», компанії Intel, Європейського Фонду освіти.

Певним прообразом створення моделі єдиного освітнього цифрового простору можна вважати досвід шкіл міста Львів, де вперше було запроваджено для всіх шкіл міста єдиний електронний щоденник, завдяки чому батьки отримали можливість контролювати успішність дитини, а вчителі – прикріпляти домашні завдання й проводити навчання через відеочат. Цьому сприяла місцева онлайн-платформа «Навчання і Технології».

Також прикладом цифрової трансформації освіти та створення унікальної моделі освіти є «Всеукраїнська школа онлайн». Вона була створена під час пандемії covid-19, проте і в умовах воєнного часу користується великим попитом. Розроблена у партнерстві Міністерства цифрової трансформації зі Швейцарсько-українським проєктом DECIDE, Міжнародним фондом «Відродження» та ЮНІСЕФ. «Всеукраїнська школа онлайн» є вебплатформою для дистанційного та змішаної форм навчання, яка наповнюється відеоуроками з різних навчальних предметів, а також містить текстові завдання для учнів 5-11 класів. Доступ до платформи забезпечений через різні гаджети і освітні платформи. Платформа також має мобільний застосунок. У 2023 році її зробили ще більш зручною для використання. Оскільки всі уроки розміщувались також на популярному відеохостингу YouTube. Отже, вільний перегляд уроків був можливий у будь-який час. Така можливість була дуже затребуваною для учнів, які в зарубіжних країнах тимчасового перебування пішли до місцевих шкіл, але і продовжували навчання за українською системою освіти.

Станом на кінець навчального 2022-2023 років на ній завантажено більше 2 тис. відео уроків, а також зареєстровано більше 203 тис. користувачів. Українські школярі, які з причини війни тимчасово виїхали закордон і не могли продовжувати навчання за основним місцем проживання, а також мали мовленнєвий бар'єр в країнах їх тимчасового перебування, отримали можливість навчатися дистанційно за українськими освітніми програмами завдяки «Всеукраїнській школі онлайн» у 22 країнах світу, а також і на тимчасово окупованих територіях України та там, де школи були зруйновані, пошкоджені чи їх неможливо було відвідувати через небезпеку для життя [2].

Зважаючи на особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації, а також потребу підвищення у них мотивації до навчання, яка значно знизилася внаслідок пережитих стресів і втрат під час війни, значною мірою

трансформації зазнає і форма та методи подачі нових знань. В числі найбільш затребуваних і позитивно сприйнятливих визначається гейміфікація освітнього процесу – використання різноманітних ігрових підходів та технологій – вона стає трендом сучасної української освіти [6; 7].

Таким чином, цифрова трансформація сучасної освіти спрямована на інтеграцію інформаційних баз та освітніх платформ, створення нових освітніх систем та моделей, форм і реалізації у дистанційній та змішаній формах навчання, а також креативне розроблення нових методів і засобів оперативного реагування на освітні виклики, у тому числі в умовах війни з метою організації безперервного освітнього процесу, цифрової трансформації освітніх середовищ і освітнього простору, задоволення індивідуальних потреб та можливостей в отриманні знань, освітньо-інформаційних і технологічних потреб здобувачів освіти та вчителів як надавачів освітніх послуг.

Однак, все ж при всій ефективності й перспективності цифрової трансформації сучасної освіти, залишається, особливо в умовах війни і міграції, проблема інформаційно-технологічної та технічної нерівності, загострюються проблеми соціалізації, соціальної ізоляції учасників освітнього процесу. Саме вони визначають перспективу майбутніх досліджень.

Список літератури:

1. Статистика війни : скільки закладів освіти в Україні зруйнували росіяни. Електронний ресурс. <https://cambridge.ua/uk/news/voyna-v-ukraine-skolko-uchebnykh-zavedeniy-razrushila-rossiya/> . Дата доступу: 02.08.2023 року.
2. Селецький Артур. Цифрова трансформація освіти і науки. Про команду, виклики та здобутки. Електронний ресурс. <https://decide.in.ua/cyfrova-transformaciya-osvity-i-nauku-pro-komandu-vyklyky-ta-zdobutky/> Дата доступу: 02.08.2023 року.
3. У Києві запровадять єдиний освітній цифровий простір. Електронний ресурс. Офіційний портал Києва. <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/336605-u-kievi-zapuskayut-osvitniy-tsifroviy-prostir-zakritu-sotsmerezhu-dlya-vchiteliv-uchniv-i-batkiv> . Дата доступу: 02.08.2023 року.
4. Офіційний портал Києва. Електронний ресурс. <https://osvita.ua/school/88590/> Дата доступу: 02.08.2023 року.
5. Старт ініціативи з відновлення шкіл. Електронний ресурс. <https://vseosvita.ua/news/start-initsiatyvy-z-vidnovlennia-shkil-93727>. Дата доступу: 02.08.2023 року.
6. Zhukova, O., Mandragelia, V., Aliksieienko, T., Semenenko, A., Skibina, E. (2023). Digital technologies for introducing gamification into the education system in the context of the development of industry 4.0. *Ingénierie des Systèmes d'Information*, Vol. 28, No. 1, pp. 141-147. <https://doi.org/10.18280/isi.280114>
7. Aliksieienko, Tetiana (2022). Priority Ideas and Trends of Designing the Environmental of an Educational Institution in the Conditions of Development of Modern Society // *Trends of modern science and practice. Proceedings of the V*

International Scientific and Practical Conference. Ankara, Turkey. February 8-11.2022. Pp. 284-288.

8. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку : матеріали метод. семінару НАПН України (2019). Київ, 4 квітня, 2019. Київ. с.20-26.